

WERINON

— UITGAVE VAN DE —
HISTORISCHE KRING · NEDERHORST DEN BERG
—

JUNI 1999 · NR 34

Nederhorst den Berg

Overmeer

Uitgave M. G. Roukens, Jr. Nederhorst den Berg No. 756

Historische Kring Nederhorst den Berg

Bestuur	Voorzitter	J.E. Jansen, Dammerweg 15E 1394 GM NdB, tel. 0294-254152
	Secretaris	A.M.E. Baar, Torenweg 9 1394 EA NdB, tel. 0294-251804
	Penningmeester	C. Schoordijk - Snoek, Vincent van Goghstraat 6 1394 BE NdB, tel. 0294-253119
	Leden	J.F.A. Baar, Kerkstraat 6 1394 CX NdB, tel. 0294-254309 K. Scherpenhuijsen, Overmeerseweg 76 1394 BE NdB, tel. 0294-251727 R.J. Verkaik, Pieter de Hooghlaan 24 1394 GK NdB, tel. 0294-254317
Redactie		G.J.M. Baar, Zoddeland 26 1394 KR NdB, tel. 0294-254368 T. Griffioen, Kuijerpada 6 1394 DA NdB, tel. 0294-254106 J.F.A. Baar, Kerkstraat 6 1394 CX NdB, tel. 0294-254309
	Tekstverwerking	N.W.J. Breed, Fazantelaan 1 1394 CH NdB, tel. 0294-251645
	Omslag, ontwerp en technische realisatie	P. Griffioen, Lange Wetering 11 1394 KC NdB, tel. 0294-254603
Lidmaatschap		f 25,— per jaar Bankrekeningnr. 32.82.24.138 RABOBANK Nederhorst den Berg girorek.nr. van de bank: 368387
Informatie en documentatie		Maandagavond van 19.30 tot 21.30 uur. Bovenverdieping, Sporthal De Blijk.

ISSN 1389-319X

Niets uit deze uitgave mag, op welke manier dan ook, verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden zonder schriftelijke toestemming van het bestuur.

Nederhorst den Berg

Historische Kring

juni 1999, nummer 34

jaargang 9

opgericht: januari 1988

Inhoud:

Pagina

2	-	Mededelingen en Berichten
9	-	De film...wie staat er niet op? - W.J. van Deutekom
10	-	Van de kaart – Ruud Verkaik
11	-	De Schottelinks in Nederhorst den Berg (2) – Jan Baar
17	-	Het bezoek van de Commissaris der Koningin aan de gemeente in 1900 - Jan Baar
19	-	Sluuuuuuuuuuump! - Gerard Baar

MEDEDELINGEN EN BERICHTEN

ENQUÊTE MIDDENSTAND

In verband met de te organiseren tentoonstelling over de Bergse Middenstand, medio oktober 2000, is er een enquête opgesteld om meer over dit onderwerp te weten te komen. Indien u of uw familie te maken heeft of heeft gehad met dit onderwerp, is de kans groot, dat u een vragenlijst heeft ontvangen. Wij hopen, dat u de moeite zult nemen deze in te vullen en te retourneren.

Heeft u gegevens of materiaal, dat met deze expositie te maken heeft, dan horen wij dat graag van u. Informatie bij Ruud Verkaik of Jan Baar.

PROGRAMMA 1999/2000

Zaterdag 18 september 1999 – Fietstocht “De gouden Eeuwse Ronde van Nederhorst den Berg”, onder leiding van de heer J. Joosse. De fietstocht is een vervolg op de lezing van Mw. Els van Damme en voert langs de lokaties, waar eens de buitenplaatsen van Nederhorst den Berg stonden. Mw. Joosse zal als gids fungeren. De tocht brengt u op onverwachte wijze op bijzondere lokaties. Voor niet-fietsers bestaat de mogelijkheid per auto aan te sluiten. Verdere gegevens zult u t.z.t. aantreffen in “de Brug”.

Vrijdag 29 oktober 1999 – Lezing – diapresentatie “Het Gein. Levensloop van een rivier” door de heer J. Slofstra, mede-auteur van het gelijknamige fraaie boek.

Dinsdag 23 november 1999 – Vertoning van de in 1965 in Nederhorst den Berg opgenomen film, gemaakt in opdracht van het Blindengeleidehondenfonds. In dit historische document zult u niet alleen vele mooie Bergse plekje zien, maar vooral zeer veel gewone inwoners van onze gemeente in hun min of meer dagelijkse leven.

Er wordt o.a. een bezoek gebracht aan scholen en wasserijen, een optocht van verenigingen, uiteraard voorafgegaan door Crescendo,

zal aan uw ogen voorbij trekken en de brandweer geeft een demonstratie. U zult ogen te kort komen.

Vrijdag 18 februari 2000 – Jaarvergadering met lezing/diapresentatie over het Restauratieplan van de Vecht door de heer Dick Mol van de Dienst Waterbeheer en Riolering.

Vrijdag 14 april 2000 – Lezing/diapresentatie.

U kunt bovenstaande data vast in uw agenda vastleggen.

EXPOSITIES

- “Kant en klaar in burger- en klederdracht” – Huizer museum “Schoutenhuis” t/m 21 augustus 1999
- “Zwerfstenen, mineralen en fossielen” – Geologisch Museum Hofland, Laren t/m 2000.
- “Middeleeuwen in het Muiderslot” – Muiderslot, Muiden.
- “Historische tuinen herontdekt”. Tuinrestauraties in beeld gebracht – Museum Beeckestein, Velsen-Zuid t/m 5 september 1999.
- “Het Nederlands stilleven” - Amsterdam, Rijksmuseum t/m 19 september 1999.
- “Kortenhoef Schildersdorp” Manifestatie Kortenhoef t/m 12 juni.
- “.Mediakids” - Omroepmuseum, Hilversum t/m 9 januari 2000.
- “Bastion op stelten” – Nederlands Vestingsmuseum, Naarden. Kinderprogramma in de maand augustus.
- “Een beeldend pad”. Beelden in de tuin - Muiderslot, Muiden t/m 31 oktober 1999.
- “Vulkanen, vuur uit de diepte” – Geologisch museum Hofland, Laren t/m 29 juni.
- “Van kleine neringdoenden” . Middenstand in de Haarlemmermeer – Historisch museum Haarlemmermeer, Hoofddorp t/m 3 oktober.
- Boeken, kalenders, illustraties en aquarellen van Rie Cramer – Gemeentemuseum Weesp t/m 20 september.

- Griendcultuur, hoepelbuigerij en mandenmakerij – Stadsmuseum IJsselstein.
- “Zaanse schilderkunst” 1600-1950 – Zaanse museum, Zaandam t/m 29 augustus.

LITERATUUR

- “Wonen in Arcadië. Het interieur van Nederlandse kastelen en buitenplaatsen”. Een uitgave van Waanders, Noord-Brabants Museum en de Stichting tot behoud van historische buitenplaatsen.
- “God in Loosdrecht” – B. de Ligt. Nescio en Loosdrecht. In: Historische Kring Loosdrecht. Febr. 1999.
- “De onvergankelijke kijk op Kortenhoef; een schildersdorp in beeld” – C. Denninger-Schreuder.
- “Weesp, meer dan een eeuw in foto’s” – Ida Kemperman – Wilke, archivaris. Bepaalde oplage. Verschijnt in nov. 1999.
- “Familiewapens, oorsprong en betekenis” – Roelof Vennik.
- “Stamboomonderzoek voor beginners”. Centr. Bureau voor de Genealogie, Den Haag.
- “De Boomgaard der Gelukzaligen”. De wereld van Nescio – 50 jaar later. Beschrijving en foto’s van toen en nu. – Bert Verhoef.
- “Restauratieplan voor de Vecht” - D. Mol en I. Willems-van Beveren. In: Jaarboekje Niftarlake 1998.

SCHENKINGEN.

- Toonder Studio’s en Geesink Filmproducties in Kasteel Nederhorst. Situatieschetstekening van de indeling van Kasteel en omliggende gebouwen 1977 – A.v.d.Linden-Hageman.
- Foto in lijst: “Langs de Vecht bij de Bierhut” – A. Versloot.
- C. Pfeiffer: “Pampus, de geschiedenis van een fort” – F. Cladder.
- Foto van de Goog – Mevr. Snoeren.
- Lessenaar – Jozefschool.
- Bord “Nederhorst den Berg”, afkomstig van het voormalige Gemeentehuis aan de Voorstraat, nu Bakkerij J.v.d. Linden – gemeente Nederhorst den Berg.

- 5 foto's fam. Slump – J. Slump, Egmond.
- Telraam – Jozefschool.
- Foto in lijst: "De Vecht bij Hinderdam", afkomstig uit een NS-trein – NCVB/Passage.
- Tegel N.H. Kerk – A. Versloot.
- Printer – Apotheek Nederhorst den Berg.
- Pentekening Anton Pieck van Kasteel Nederhorst.
- Aquarellen Kasteel Nederhorst van Tineke Gaag-Wilhelm.
- Videoband Toonder Studio's – Jozefschool.
- Foto 'Bergse Zangertjes' 1952(?) – J. Portengen-Pos.

De Historische Kring Nederhorst den Berg heeft in de loop der jaren de beschikking gekregen over een zeer uiteenlopende collectie van foto's, dia's, documenten, boeken, artikelen, posters, prenten, voorwerpen, etc. etc.

Het merendeel van het historisch archief is ontstaan door schenken en in bruikleen geven van materiaal.

Helaas horen we nog wel eens, dat er opgeruimd is, zonder dat men stil staat bij de historische waarde van voorwerpen en documenten.

Veel wat goed van pas zou komen in ons archief verdwijnt nog bij de vuilnis of op de rommelmarkt.

Als u gaat opruimen of moet opruimen en u vermoedt, dat er best historisch waardevolle dingen bij kunnen zitten, waarschuwt u ons even. Wij komen gerust even kijken of praten. Uw schenking wordt gearchiveerd met beschrijving en herkomst, zodat ook dit voor het nageslacht bewaard zal blijven.

VIDEO

Allereerst: de videoband "Nederhorst den Berg door de jaren heen" is uitverkocht. Het bestuur overweegt om er nog een aantal banden bij te laten maken.

VIDEO "STEDENSPEL 1980"

Voor deze band hebben wij de opnamen van het "Stedenspel" uit 1980 over laten zetten op digitaalband.

Deze Stedenspelband duurt ± 2½ uur en vertoont de hele TV-uitzending van toen, zonder onderbreking voor reclame of iets dergelijks.

Wij kunnen ons voorstellen, dat er deelnemers en andere belangstellenden zijn, die deze beelden nog eens terug willen zien.

Nu kan dat! Om in het bezit te komen van deze unieke Stedenspelband, stellen wij u eenmalig in de gelegenheid deze band bij ons te bestellen. De prijs bedraagt f 55,--.

GEMEENTE NEDERHORST DEN BERG

TER GELEGENHEID VAN
STEDENSPEL NCRV '55

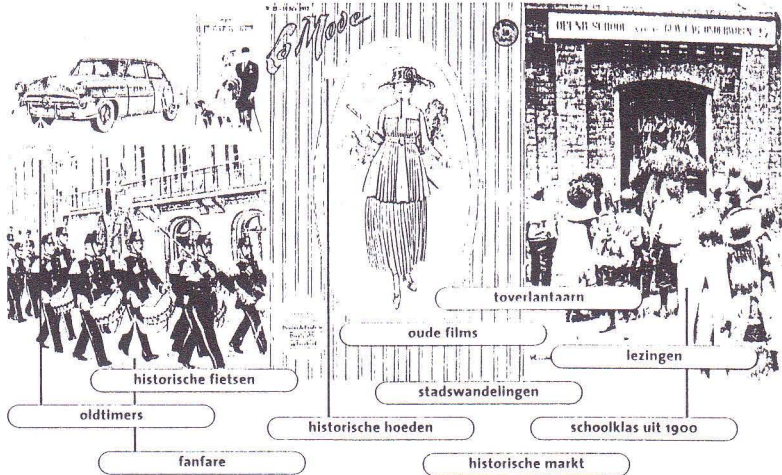
15 _ 2 _ '80

NOSTALGIA NAARDEN 99

Grote historische markt in Naarden op zaterdag 19 juni 1999

Terug naar grootmoeders tijd binnen de stadswallen van Naarden.

Met historische attracties van 10.30 tot 16.00 uur. Toegang gratis!

PROGRAMMA

De stadsomroeper houdt u op de hoogte. Hij kondigt voortdurend plaats en tijd van de evenementen aan. Let ook op de affiches met aanvangstijden van evenementen die overal in Naarden worden opgehangen.

Nostalgie Naarden 99 wordt georganiseerd door de Stichting Stichtse Geschiedenis en de Stichting Regionale Geschiedbeoefening Noord-Holland, i.s.m. Regionale Stichting voor Geschiedbeoefening 'Tussen Vecht en Eem'. Informatie: Fred Vogelzang en Yolanda Ezendam 030-2343880, e-mail ssg@erfgoed-utrecht.nl

Plein rond de Grote Kerk

- 10.30 feestelijke opening
- optocht en show van oldtimers (Historische Automobiel Vereniging Nederland)
- demonstratie van historische fietsen (Fietshistorie Soest)

Grote Kerk

- historische markt met kramen van musea en historische- en genealogische verenigingen, archiefdiensten, uitgeverijen, diverse instituten voor historisch onderzoek
- show van historische hoeden (Marian Conrads, Houten)
- Klederdrachten uit Eem- en Gooiland

Comeniusmuseum

- voorstelling met toverlantaarn
- reconstructie van een schoolklas uit 1900

Burgerzaal Stadhuis

- lezing Hans Harten: 'Buitenhuizen in het groen'
- lezing Hans Renes: 'Landschap en gebouw'

Streekarchief

- films uit de oude doos
- oude Polygoonjournaals

Utrechtse Poort

- verzamelpunt van oldtimers (Historische Automobiel Vereniging Nederland)

En verder:

- bezoek vestingmuseum
- stadswandelingen (VVV)
- beklimmen van de kerktoren (VVV)
- straatmuzikanten
- boottocht door de grachten (VVV)

OPROEP

Historische verenigingen, meldt u tijdig aan voor het reserveren van een markt kraam!

Natuurlijk zal ook de Historische Kring Nederhorst den Berg op deze manifestatie vertegenwoordigd zijn. In de kraam zal alle informatie over Nederhorst den Berg op aantrekkelijke wijze gepresenteerd worden.

LEZING/DIA-PRESENTATIE “DE GOUDEN EEUW VAN NEDERHORST DEN BERG”

Vrijdagavond 16 april waren zo'n 110 personen aanwezig in 't Spieghelhuys om te luisteren en te kijken naar wat Els van Damme van de Hinderdam allemaal uit de archieven opgediept had over Nederhorst den Berg in de 18^e eeuw en dan wel met name over de buitenplaatsen, die hier in die eeuw langs de Vecht te zien waren.

Hoewel er vergeleken met de streek ten zuiden van onze gemeente niet veel tastbaars meer te vinden is over dit onderwerp, wist Mevr. van Damme toch met behulp van prenten, kaarten, landschappen en archiefmateriaal een boeiend en duidelijk verhaal te vertellen.

Dankzij de ligging aan de Keulse Vaartroute was Nederhorst den Berg in de 18^e eeuw een vrij levendig dorp, waar veel passanten mee te maken kregen. Langs de Vecht lagen de buitenplaatsen de Nes, Schulpenburg, Overmeer, Stilhorn, Petersburg, Hinderrust, Damvecht, Vecht en Bergzicht en Berglust. Men vond in die dagen de omgeving van een buitenhuis belangrijker dan het interieur. Aan de tuinen en parken werd dan ook zeer veel aandacht geschonken. Veel wetenswaardigheden over de bewoners van de buitens kregen een plaats in het verhaal.

Eind 18^e eeuw/begin 19^e eeuw werd het vanwege de veranderde economische omstandigheden steeds moeilijker om een buitenplaats in stand te houden. Geen Bergse buitenplaats ontkwam tenslotte aan slopershanden. Alleen kasteel Nederhorst trotseerde de eeuwen. Hier en daar verraadt het landschap nog wel de vroegere aanwezigheid van zo'n lustoord.

Wie deze lezing goed beluisterd heeft, zal beslist met andere ogen naar Nederhorst den Berg kijken.

Ongetwijfeld zal Mevr. van Damme bij haar verdere speurtocht naar de geschiedenis van onze gemeente en haar inwoners nog op vele bijzonderheden stuiten. Hopelijk zal zij ook daarover een boeiend verhaal willen vertellen.

DE FILM.....WIE STAAT ER NIET OP?!?!

W.J. van Deutekom

Iedereen, die in 1965 ook maar iets te maken had met Nederhorst den Berg komt voor op de film, die in opdracht van de Blindenbond in dat jaar van scholen, verenigingen, bedrijven en particuliere personen is gemaakt.

En die film was zoek!!

De Historische Kring wist natuurlijk van het bestaan af maar de vraag was: 'Waar moeten we zoeken?'

Er is gepraat, gebeld, geschreven, oproepjes zijn geplaatst, de AROS heeft er aandacht aan besteed en allemaal zonder resultaat totdat...

In januari jl. werd onze voorzitter gebeld. De heer C. Ruyter van de plaatselijke RABO-bank was benaderd door iemand uit Zelhem met de vraag of er ook een Historische Kring in Nederhorst den Berg bestond en zo ja, of die Kring misschien interesse zou hebben voor –ja hoor- een film, in 1965 in Nederhorst den Berg gemaakt door de Blindenbond.

U begrijpt, de heer Jansen wist niet hoe snel hij onze interesse moest bevestigen.

Het contact met de heer J. Klein Hesselink te Zelhem werd gemaakt en op 24 maart jl. gingen de heer Jansen en ik 'op reis'. Een lange, mooie tocht met een geweldig resultaat, want we hebben hem gezien, de film uit 1965, puntgaaf met maar één probleem: al die mensen die erop voorkomen zijn zo jong! Hele schoolklassen met o.a. meester Kremer en meester Kalter, inwoners van ons dorp in hun tuintje of bezig met de uitoefening van hun beroep, burgemeester Van Harinxma thoe Slooten in zijn kamer op 't gemeentehuis, Karel Scherpenhuijsen als brandweercommandant, echt waar, teveel om op te noemen, maar leuk!

In 't najaar (waarschijnlijk 23 november a.s.) gaan we de film aan u allemaal laten zien en dan zullen er ook videobanden te koop zijn.

Nog even geduld dus – u hoort nog van ons.

VAN DE KAART (foto op de omslag)

Ruud Verkaik

Het stoomgemaal van Overmeer op een Ansichtkaart uit 1905. Het plaatje spreekt voor zich: een lijn met wasgoed, een paar huisvrouwen en een paar hoepelbuigers, waarschijnlijk even bijeen geroepen om te poseren voor de foto. Het gemaal is dan net in gebruik. Het wordt o.a. gestookt met schillen van de wilgentenen, gezien de grote berg op de achtergrond.

In 1895 besloot men dit gemaal te stichten in Overmeer op de plaats waar eerst de sluis lag waardoor de schepen van de Vecht in de Horstermeerpolder konden komen.

De bemaling van de polder via een benedengemaal aan de Machineweg en een bovengemaal op de Overmeerseweg voldeed niet meer. In 1910 werd de stoommachine vervangen door een dieselmotor om meer capaciteit te krijgen. Deze motor heeft niet lang dienst gedaan. Al in 1921 besluit men om een nieuw gemaal te realiseren in de polder zelf. Het graven van het boezemkanaal was nodig voor de afwatering van het polderwater op de Vecht. Dit gemaal doet nog steeds dienst.

De eerste machinisten in Overmeer waren H. Roukens Sr., Jan Westhoff en Henk Roukens. Een hele mooie foto van het stoomgemaal in Overmeer gezien vanuit de Horstermeer staat in Tussen Vecht en Eem, jaargang 11, nr. 20. Dit nummer van TVE is in zijn geheel gewijd aan Nederhorst den Berg. Het is nog steeds te koop.

DE SCHOTTELINKS IN NEDERHORST DEN BERG (2)

Jan Baar

KLACHTEN EN BESCHULDIGINGEN

In 1812 kocht Jan Schottelink samen met zijn schoonvader het buiten Berglust aan de weg naar Hinderdam, net even voorbij de brug over de Reevaart. Tot 1819 bewoonde hij de plaats met zijn echtgenote Melisje Smit. Daarna vertrok hij naar Amsterdam

De gang van zaken tijdens de ambtsperiode van Jan Schottelink was aan discussie onderhevig. Ambachtsheer Haersma stelt in 1815 voor Burgemeester Schottelink weer te benoemen. Gouverneur van Tuyll van Utrecht heeft daar nogal moeite mee, want, schrijft hij: "De menigvuldige klachten en beschuldigingen welke er tegens dezen ambtenaar aan mij zijn ingediend, hebben mij aangespoord Ued. daarvan niet onkundig te moeten laten". In vertrouwen stuurt de Gouverneur enige stukken en verwacht een "confidentieel" rapport, "temeer daar de beschuldigers bereid zijn hun geposeerde met deugdelijke bewijzen te staven, en aan te tonen, dat de Heer Schottelink deszelfs verplichtingen vooral met betrekking tot de comptabiliteit verre zoude zijn te buiten gegaan". In een volgend schrijven stelt de Gouverneur, dat de burgemeester tengevolge van de beschuldigingen, ook al klopt misschien niet alles, "zeer weinig op de genegenheid zijner ingezetenen kan rekenen". De heer van Tuyll heeft wel bijzonder weinig vertrouwen in Jan, want deze mag niets gewaar worden, "ten einde te voorkomen, de ingezetenen aan geene verdere onaangenaamheden bloot te stellen". Hij stelt voor Mr. Papegaay te Weesp voor te dragen voor Schout en Secretaris. Heer Haersma ziet hier niet veel in. De heer Papegaay zal zich te weinig uit Weesp kunnen losmaken. Haersma verzoekt de Gouverneur, of hij "daar bij in overweging geliefde te neemen, dat ordre en ongeschiktheid beide zedert de laatste 25 à 30 Jaeren aan den Berg zodanig in vergetelheid zijn gekomen en in onbruik geraakt, datzelfs hare betekenis aldair niet werd gekend en dat, wil men die verwildering niet verder voortplanten, het dan ook na mijn inzien eene der volstrekt noodzakelijke vereisten van een schout zal moeten zijn, dat hij op de plaats zelve woont".

Maar Mr. Papegaay mag zijn opwachting maken wat Haersma betreft. De zaak moet snel beslag krijgen, vindt hij, want er heeft zich ook al een kandidaat gemeld, die totaal ongeschikt is. "Mijne gedagten hebben zig wel eens bepaald op een gepensioneerd officier, die niet te bejaard is en door dit bijzul van tractement bij deszelfs pensioen een ruijmer bestaan konde krijgen; dat zijn gewoonlijk menschen van ordre en opvoeding en zodanig iemand is voor den Berg (van nut)". De boutade over chaos en bandeloosheid in den Berg komt wat vreemd over ten opzichte van de aanvankelijke bereidheid van Haersma Jan Schottelink voor te dragen voor herbenoeming. Deze zal ongetwijfeld zijn bijdrage aan de ordeloosheid geleverd hebben. In ieder geval had ook hij althans geen greep op de gang van zaken in het gerecht.

De Ambachtsheer vermeldt over de eerste benoeming van Jan Schottelink: "Met de locale omstandigheden van Nederhorst den Berg bekend, wist ik dan Jan Schottelink, ten tijden van het Fransch Gouvernement nog geen 21 jaeren oud, tot Maire van Nederhorst den Berg c.s. (waer mede vervolgens) Nichtevecht en Ankeveen (zijn gecombineerd geworden) aangesteld zijnde, alzoo gelijk men zegt over het paard was getild, zig van dien tijd af werkelijk gevoeld had, en alzo zo wel diegeene, die van kindsbeen met hem waeren opgegroeeyd, en die zijne toenmalige houding niet verdragen konden, als die van meerdere jaeren, welke daarover gramstorig waeren, tegen zig had ingenoomen, en dat hier door over en weder van tijd tot tijd bitse bejegeningen hadden plaats gehad, maar ik wist ook tegelijk aan den anderen kant, dat hij bij de aanvaarding van zijnen post alles in de grootste verwarring had gevonden". Kortom, de jonge Jan had het niet gemakkelijk gehad in die roerige tijden. Hij had veel orders moeten uitvoeren, die hem eigenlijk tegen de borst stuitten en die wel allemaal op zijn conto geschreven werden, "en dat er alzo uit dat oogpunt beschouwd, verkeerde vooringenomenheid jegens hem plaats had", vindt de Ambachtsheer. Bovendien, de antagonisten van Schottelink waren ook niet van de besten. Met name de heer Kleman, "geweezen boterkooper", komt er niet goed van af, "ik had bij dat alles reeden te denken, dat Kleman heimelijk voor zig zelfs het oog had op de post van Schout of Secretaris.... In deeze gesteldheid oordeelde ik, dat, ter voorkominge van veele onrust en veele onaangenaamhee-

**d. Declaratie wegens leveringen aan de Cozakken
en Baskieren in 1813**

DECLARATIE VAN DOOR DE GEMEENTE VAN NEDERHORST DEN BERG
AAN DE COZAKKEN EN BASKIEREN GEDANE LEVERANTIEN VAN
DEN EERSTEN TOT DEN 15EN DECEMBER 1813.

1918 Rations brood à 1½ pond à 2½ St.	f 239—15—
1918 Rations vleesch à 1 pond à 4 St.	„ 383—12—
1918 rations Genever à ½ pint à 5 St.	„ 479—10—
1176 rations fourages à 16 St.	„ 940—16—
	f 1943—13—

Ik ondergeteekende Burgemeester van Nederhorst den Berg, Provincie Utrecht, verklare bij deze dat al het geen in bovenstaande declaratiën als geleverd aan of ten behoeve van de Russische Troepen vermeld staat, waar en waarachtig aan of ten behoeve van dezelve en aan geene anderen is verstrekt en dat eindelijk voor het montant daarvan aan de Gemeente geene betaling is geschied.

Nederhorst den Berg, 14 december 1814.

(geteekend) SCHOTTELINK.

Voldaan den 10 Augustus 1816.

De Burgemeester van Nederhorst den Berg,

(geteekend) SCHOTTELINK.

Voor copie conform,

De Secretaris der Algemeene Rekenkamer,

(geteekend) DAUWART.

Bovenstaande pretensie is ter Algemeene Rekenkamer geliquideerd tot een beloop van *Een Duizend zeshonderd zeventig* guldens.

De Secretaris der Algemeene Rekenkamer,

(geteekend) DAUWART.

den, dat ik door Schottelink als schout voor te dragen en hem also (is het mogelijk) in zeeker opzigt in zijnen post te doen continueeren", goed zou doen.

Willem Gideon Kleman woonde vanaf 1798 op de buitenplaats Vecht en Bergzicht aan de Hinderdam. Hij roerde zich flink in den Berg en bestreed de burgemeester waar hij maar kon. Hij bestookte het gemeentebestuur met velerlei brieven over welk onderwerp dan ook. De brieven van Kleman vormden een regelrechte plaag voor de Bergse bestuurders. Willem Gideon, die, "niets om handen hebbende, doof en podagrist zijnde, zijne lust schijnt te vinden in het schrijven" en dat in een handschrift, dat nauwelijks te ontcijferen valt.

Als het "brutaal" en "rusteloos mensch" W.G. Kleman lid kan worden van het plaatselijk bestuur met naast hem enige "bedaarde geheel onafhankelijke menschen", en Mr. Papegaay, notaris te Weesp, "voor wien bijzonderlijk Schottelink zeer veel agting heeft", tot secretaris benoemd kan worden, dan is het mogelijk, dat "ik veele passies bevredigen zoude", schrijft de Ambachtsheer hoopvol. Hij wil niet de schijn wekken Schottelink de hand boven het hoofd te houden, "bijzoverre de accussen wegens zijne finantieele administratie bevonden mogten worden eenige grond te hebben". Ondanks allerlei bedenkingen pleit een aantal dorpelingen voor herbenoeming van Jan. Dit helpt niet, Jan Sanderson, wonende te Loenen aan de Vecht, neemt zijn functie over.

BURGEMEESTER SANDERSON.

De benoeming van Sanderson zal geschied zijn, met de bedoeling, dat er krachtdadig orde op zaken gesteld moest worden in den Berg. De burgemeester van Loenen was buitenstaander, had bestuurservaring, was meester in de rechten en praktiserend notaris. Als schout, secretaris en gemeenteontvanger kreeg hij een sterke uitgangspositie. Hij probeert de zaak tussen gemeente en Schottelink zo snel mogelijk te regelen. In december 1818 vordert hij alle inlichtingen van de ex-burgemeester om de gemeenterekeningen op orde te brengen: "Het zal mij aangenaam zijn, een volledig en voldoende antwoord.... van UEd. te ontvangen, daar ik zoo gaarn in het vriendelijke wenschte, alles met UEd. te reguleren; terwijl echter geen of geen voldoende antwoord en dade-

lijke prestatie van een en ander mij, in mijne qualiteit zou verpligten, hooger gezag te moeten inroepen". In zijn antwoord ontkent Schottelink alle aantijgingen en beschuldigingen, "terwijl de wensch van met mij alles in het vriendelijke te willen reguleren en de uitdrukking van inroeping van hoger gezag, die dadelijk daarop volgt, bij de sluiting Uwer letteren, door mij niet wel begrepen word, vermits niet bewust ben, dat er eenige questie bestaat of bestaan kan".

Het gemeentebestuur vergadert op 13 januari 1819 over de problemen. Het dringt bij Ged. Staten van Utrecht aan op krachtdadige medewerking, "om de verschillende vakken van administratie, die allen zoo zeer verachterd en verwaarloosd zijn te herstellen, en op eenen behoorlijke voet te brengen". De leden van de Gemeenteraad stellen "eenpaarig en ondubbelzinnig", dat indien Ged. Staten niet voldoende wil meewerken, om de problemen op te lossen, zij ontslagen wensden te worden "van hunne post....vermits zij zich buiten staat gesteld vinden, om aan hunnen pligt volgens den aan hun opgelegde en gepresteerden eed....te voldoen".

Cornelis Schreuder en Willem Brouwer, assessoren, Hendrik de Jongh, Willem van Holst en Hendrik van Kooten kunnen aanblijven: Ged. Staten staat achter de raad. Het gemeentebestuur wordt geautoriseerd tot het nemen van maatregelen, om de gegevens boven water te krijgen.

Op 23 april 1819 wordt Jan Schottelink door Ged. Staten aangezegd "alle zodanige stukken en bescheyde als in de gemeentekas ontbreeke....binnen een bepaalde tijd behoorlijk rekening en verantwoording zult hebben te doen van alle zoodanige administratieën als in voornoemde gewezene qualiteit....zijn opgedragen geweest".

Maar Schottelink geeft niet veel krimp. Hij blijft de boot afhouden en kan blijkbaar niet afdoende aangepakt worden. Het komt wel tot een rechtszaak. De zaak blijft lang slepen.

OUDE SCHULDEN

In 1832 dient Jan Schottelink bij de Gouverneur van Noord-Holland een request in. Burgemeester Sanderson bericht de Gouverneur, "met voorbijgaan van alle in het oog loopende onwaarheden", dat de uitgaven voor leveranties in 1812 gedaan zijn voor de

gecombineerde gemeenten Nederhorst den Berg, Nigtevecht en Ankeveen en niet alleen voor den Berg, zoals de ex-burgemeester stelt. Van de f 5.170,-- die Schottelink voor leveranties heeft ontvangen, ontbreken nog steeds de betalingsbewijzen, waaruit moet blijken, dat de wettige crediteuren hun geld ontvangen hebben. Met name de gemeente Nigtevecht, die ook geld voor leveranties beschikbaar had gesteld, waarvan helaas de bewijzen ontbraken, "zoo als ook vele andere papieren en documenten, zeer vermoedelijk door hem als het hoofd van het bestuur van de 3 gecombineerde gemeenten achtergehouden zijn en niet te berde gebracht worden". Sanderson werpt de aantijging van "personele vijandschap" ten opzichte van Schottelink verre van zich: "op het plegtigste en eerbiedigste voor God en op mijn geweten, betuig (ik) dat hij...door mij hetzij in persoon of door brieven op het allervriendelijkste is behandeld en aangemaand tot orde en toegevendheid in het produceren van archieven en andere papieren aan de gemeente behorende en ter verantwoording van gelden, welke hij in dezelfde kwaliteit ook in andere opzigten, verschuldigd was aan de burgerlijke gemeente of aan de polders...doch dat hij altijd door intercessie van hoogere magt tot de betaling is genoodzaakt geworden, en daarenboven welligt nietsliever verlangde dan verwarring te doen stand houden in de administratie zoo als hij die aanhield".

Met name de zaak van de leveranties aan de Russische en Pruisische troepen en bij het beleg van Naarden in de jaren 1813/1814 zal Schottelink weinig waardering hebben opgeleverd. In totaal werd door de maire f 5.170,-- aan goederen geleverd voor de legers. Jan Schottelink ontvangt die gelden als Burgemeester en tekent de kwitanties, maar meerdere personen, die goederen geleverd hebben krijgen hun geld niet. Dat zal bijzonder veel kwaad bloed gezet hebben. De zaak heeft tot ver in de vorige eeuw een rol gespeeld in de Bergse verhoudingen.

HET BEZOEK VAN DE COMMISSARIS VAN DE KONINGIN AAN DE GEMEENTE IN 1900

Jan Baar

In het begin van deze eeuw bezocht de Commissaris van de Koningin om de paar jaar de gemeenten in zijn provincie. Van dit bezoek werd een kort verslag gemaakt.

Het eerste bezoek in de 19^e eeuw vond plaats in 1900. Gesprekken met Burgemeester Jan Jacob Schottelink, de Wethouders en de leden van de Gemeenteraad verschaffen de Commissaris informatie over Nederhorst den Berg.

De onderwerpen, die ter sprake kwamen waren:

- ❖ De nadelen voor Nederhorst den Berg van het verminderen der scheepvaart door Vecht en Reevaart ten gevolge van de opening van het Merwedekanaal.
- ❖ De slechte verbinding met de provincie Utrecht aan de overkant van de Vecht. Een vaste brug op de plaats waar de pontverbinding met de westzijde van de Vecht was, (t.o. de boerderij van Nagel, Eilandseweg 18) moest de gewenste verbetering brengen. Na de verdwijning van de brug bij de Hinderdam in 1818 was zo'n vaste oeververbinding meermalen ter sprake geweest en zou nog regelmatig terugkeren op de agenda tot het openen van de brug over de Vecht bij Uitermeer in de provinciale weg in 1934 Nederhorst den Berg een nabije, goede verbinding geeft met de overkant.
- ❖ De woning van Meester Klinkenberg, hoofd der Openbare Lagere School. De woning (nu Kerkstraat) lag tegen de kerkheuvel naast de school die in 1883 verbouwd en aangepast was. Het huis was ondoelmatig ingericht, verkeerde in "min gunstige toestand" en gaf de bewoner veel extra kosten. Menigmaal richtte Meester Klinkenberg een verzoek ter verbetering aan de gemeente, doch het onderhoud beperkte zich tot wat lapmiddelen om het vocht te bestrijden. De klachten hielden aan tot ver in de 20^e eeuw.

Het aantal leerlingen van de Openbare Lagere School was sterk gedaald door de stichting van de confessionele scholen. In 1892 waren er nog maar 22 jongens en 2 meisjes op de Openbare School. Dit aantal zou nog verder dalen. In 1910

spreekt de Gemeenteraad serieus over opheffing der Openbare Lagere School.

Dan volgt hier het verslag van de ervaringen van de Commissaris van de Koningin Schorer:

Nederhorst den Berg.

Deze kleine en afgelegen gemeente leverde weinig op wat de vermelding waard is. Ook hier werd het betreurd, dat door het Merwedekanaal, alle leven en vertier aan de Vechtstreek ontnomen was. Door het Gemeentebestuur werd mij de wensch te kennen gegeven, dat de toegangsweg van deze gemeente naar de provincie Utrecht verbeterd zoude worden door een brug over een gedeelte van de Vecht. Daar de gemeente geene genoegzame middelen bezit om tot het uitvoeren van dit denkbeeld krachtig mede te werken, meende het bestuur te mogen vertrouwen dat de Provincie daartoe wel steun zoude willen verleenen. Ik merkte echter op dat in deze de provincie Utrecht in de eerste plaats als belanghebbende te beschouwen was, zoodat een verzoek om steun allereerst tot dit gewest zou behooren te worden gericht.

Het hoofd van de openbare school beklaagde zich over den vochtigen toestand en de slechte inrichting van zijne woning. Persoonlijk overtuigde ik mij dat zijn klachten gegrond waren, doch aangezien het aantal leerlingen van deze school voortdurend verminderde, scheen nog weinig geneigdheid bij het bestuur te bestaan om daarin op afdoende wijze tegemoet te komen. Zoveel mogelijk heb ik hierop aangedrongen, al vermoed ik dat men eene oplossing op andere wijze dan door den bouw eener nieuwe woning zoeken zal.

De administratie der gemeente gaf mij aanleiding tot het maken van enkele opmerkingen, waaraan gevolg zou gegeven worden.

(Bron: RANH Prov. Bestuur 1851-1943 T19-2979)

SLUUUUUUUUUMP!

Gerard Baar

Franke Slump, zoon van Jan Slump, had intussen niet stil gezeten. In de winter van 1926/1927 volgt hij getrouw een in de Horstermeer gegeven Tuinbouw-winter-cursus, welke hij met vrucht volgde. Op 10 maart 1927 ontving hij uit handen van het Hoofd van de Cursus, J. Spaargaren, een getuigschrift mede ondertekend door de Commissie van Toezicht, S. Postma en F. Smit. Mijnheer G. Waagemans reikte hem het Diploma van de Nederlandsche Chauffeursschool uit, daar hij ook de lessen in autorijden met succes had afgerond. Dat zal in 1928 geweest zijn. Hij tuinde verder van de ochtend tot de avond. Tot de dag dat Graaf van Bylandt op Kasteel Nederhorst kwam wonen. Misschien had de familie Slump in het verleden af en toe groente naar Baron van Lijnden gebracht, zodat de schroom om de lange oprijlaan af te gaan om bij het bordes te komen, bij hem niet zo groot meer was. In ieder geval toen bekend werd dat Van Bylandt een chauffeur-tuinman zocht, trok Franke de stoute schoenen aan en ging solliciteren bij de grafelijke familie. Hij was het graven en ploeteren zat en wilde van zijn nieuwe mogelijkheden als 22-jarige gebruik maken. De verstrekkende gevolgen van zijn stap kon hij nog niet overzien toen hij welgemoed het hek van het kasteel opende om te pogen zijn nog niet gebaande toekomst veilig te stellen.

Vanuit de verte zag de gravin hem komen, en Irma, het keukenmeisje, vast stiekem ook. Een jonge man recht van lijf en leden, die energiek aan de bel rukte, zonder dat de kalk naar beneden viel. Zover was het nog niet, het verval kwam pas later. Wie de deur heeft opengedaan vermeldt de geschiedenis niet, maar het moet Irma Wirthmann geweest zijn. Want na afloop van de sollicitatie bleek dat er een ontstellend personeelsgebrek was. Franke is vast heel hard teruggerend naar de Machineweg, daar in één klap het hele gezin aangenomen was. Zijn vader Jan Slump als tuinman, zijn moeder als kokkin en zijn zuster en tante voor allerlei voorkomende werkzaamheden binnen het grote gebouw. Hijzelf, de primus interparus, als chauffeur en tuinman van de Graaf en Gravin Von Bylandt. Jachtige weken volgden en de hele familie kwam in

het koetshuis te wonen. Op de tuinderij zal een ander zijn botten wel gebroken hebben. Dat is in het archief na te zoeken.

Kasteel Nederhorst gonsde als vanouds, want bij Baron van Lynden was het altijd een komen en gaan. De Duitse Keizer Wilhelm, woonachtig in Doorn na zijn verbanning, frequenteerde ons slot en ook Carl Wilhelm von Wiedt, die 70 dagen koning van Albanië was geweest, heeft in de 20-er jaren onze Heerlijkheid bezocht. En met hem vele anderen.

Het ritme der dagen werd compleet anders. Wie regelde dat? Ik denk Frau Gräfin, die 's morgens, volledig aangekleed en opgepoetst door Irma, tijdens haar ochtendwandeling overal oog voor had en daarom de bevelen uitdeelde. Franke moest er voor zorgen dat de auto (het merk weet ik niet meer) er *pico bello* uitzag als de Graaf en de Gravin niet te voet op pad wilden. Bij adel past een bepaald ritueel en Franke had al gauw door dat de Graaf en de Gravin altijd aan één kant instapten. Van Bylandt dook er links-achter in en Frau Van Bylandt stapte gracieus aan dezelfde kant binnen en als ze dan zat moest Franke discreet het portier sluiten. Irma zat waarschijnlijk naast de chauffeur, omdat ze als kleedster en steun en toeverlaat overal mee heen moest. Ze zal haar ogen uitgekeken hebben, omdat ze hier zo ver kon kijken. En verbaasd geweest zijn, want iedereen keek naar die deftige auto waarvan de bestuurderskant glom als een spiegel en de rechterkant soms niet om aan te zien was. Er was ook zoveel te doen buiten het poetsen van de auto op zo'n kasteel.

(wordt vervolgd)

Overzicht van archieven en klappers betreffende Nederhorst den Berg

Streekarchief voor Gooi & Vechtstreek

adres: Oude Enghweg 23, Hilversum, Postbus 9900, 1201 GM

openingstijden: ma. t/m vr. 13.00-17.00 uur, 's morgens op afspraak

telefoonnummer: 035-6292646

Archieven van:

* betekent dat er een toegang is op het archief in de vorm van een inventaris of plaatsingslijst.

dorpsbestuur, municipaliteit, gemeentebestuur, 1625-1813 *

idem, 1700-1936 *

gemeentebestuur, 1939-c.1968 *

bevolkingsregisters (1830) 1850-1939 (1944) *

burgerlijke stand: geb. 1811-1892, huw. 1811-1912, overl. 1811-1932

oud-rechterlijk archief, 1620-1811 *

notarissen, 1664-1710, 1770-1789 *

Blijkpolder, 1708-1951 *

Broekerpolder, en Heintjesrak- en Broekerpolder, 1762-1950 *

Heintjesrak- en Broekerpolder, -1979

Horn- en Kuijerpolder, 1746-1962 *

Horstermeerpolder, 1612-1980 *

Spiegelpolder, 1779-1979 *

Spiegel- en Blijkpolder, -1979

Ned. Hervormde Gemeente, (1600) 1625-1954 *

DTB's (doop- trouw- en begraafboeken daterend voor 1811) *

doopboeken (hervormd), 1639-1823

dopen rooms-katholiek: tot 1810 behoorden de parochianen tot de
statie Ankeveen (geen DTB aanwezig)

trouwboeken (hervormd), 1639-1823

begraafboeken, 1625-1828

klappers op naam en soort akte van:

Oud-rechterlijk archief (ORA):

3357 deel I (transporten en hypotheke) 1757-1774

3357 deel II (transporten en hypotheke) 1757-1774

3358 (transporten en hypotheke) 1775-1783

3359 (transporten en hypotheke) 1782-1802

3360 (transporten en hypotheke) 1803-1811

3361 deel I (schepenakten) 1577-1655

3361 deel II (schepenakten) 1660-1710

3362, 3363, 3364 (schepenakten) 1722-1773

3365 (schepenakten) 1773-1811

Op de studiezaal bevindt zich de historische bibliotheek. Er wordt naar gestreefd om hierin ook alle (historische) publikaties betreffende Nederhorst den Berg op te nemen.

Afbeelding omslag: Overmeer

Collectie: Historische Kring Nederhorst den Berg